

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้รวบรวมทฤษฎี แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ดังนี้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural-functional theory)

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural-functional theory) สุพัตรา สุภาพ (2540:122) กล่าวว่าทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่เป็นการมองสังคมส่วนรวมว่าเป็นระบบหนึ่งซึ่งประกอบด้วยส่วนหรือระบบต่าง ๆ ที่ยึดเหนี่ยวและมีความสัมพันธ์กัน การเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดหรือเริ่มต้นได้ในทุกส่วน และส่งสะท้อนไปยังส่วนอื่น ๆ ซึ่งต้องถูกกระทบกระเทือนไปด้วย

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสังคมเป็นระบบหนึ่ง ระบบนี้จำเป็นต้องดำรงอยู่ตลอดไป แม้ว่าบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงเสมอเนื่องจากกฎธรรมชาติ เช่น การเกิด แก่ เจ็บ ตาย การที่สังคมดำรงอยู่ได้ สังคมจะต้องมีโครงสร้างหน้าที่สำคัญต่าง ๆ ในสังคมให้ปฏิบัติตาม ตลอดจนมีการจัดระเบียบในเรื่องต่าง ๆ เช่น ระบบการผลิต ครอบครัวยุติธรรม ฯลฯ กล่าวอีกนัยหนึ่ง สังคมสร้างสถาบันต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อให้ชีวิตสังคมดำรงอยู่ต่อไปได้ จึงทำหน้าที่สำคัญในการช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ เสมือนกลไกที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคมและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์

โดยการทำงานของกลไกเหล่านี้ เป็นผลให้สังคมอยู่ในสภาพสมดุลเคลื่อนที่ (Moving Equilibrium) กล่าวคือ ทุกส่วนหรือสถาบันสังคมจะปรับตัวเข้าหากันตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคมและภูมิศาสตร์ แต่ละสถาบันจะทำหน้าที่ของตนซึ่งเป็นการสนองความต้องการของสถาบันอื่น ๆ และสังคมส่วนรวม แต่ก็ต้องยอมรับว่า ไม่มีสังคมใดที่ส่วนประกอบหรือสถาบันต่าง ๆ สามารถทำหน้าที่โดยสมบูรณ์ทุกประการ

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ให้ความสำคัญกับระบบสังคม และแสดงให้เห็นว่าความเจริญก้าวหน้าหรือความล้มเหลวของสังคมขึ้นอยู่กับ โครงสร้างและหน้าที่ของ

สังคม ซึ่งมีแนวโน้มจะรักษาขอบเขตดั้งเดิม และป้องกันการแทรกแซงทำลายจากระบบอื่น โดยที่ระบบย่อยในแต่ละระบบในสังคม หรือในสถาบันของสังคม จะมีหน้าที่และบทบาทในการรักษาคุณภาพของสังคม

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

ในการศึกษารังนี้ คงไม่สามารถละเลยที่จะไม่กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีบทบาทได้ การเข้าใจทฤษฎีบทบาทจะทำให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ได้ ดังนั้น สมาชิกทุกคนในสังคม จึงควรที่จะเรียนรู้บทบาทของตนและกันว่าเมื่อไร เวลาไหน และที่ใด บุคคลควรจะแสดงบทบาทอย่างไรจึงจะเหมาะสมอันเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย

ทฤษฎีบทบาทมีการมองใน 2 ลักษณะ คือ แนวโครงสร้างและแนวปฏิสรีร์ค สัญลักษณ์นิยม ในลักษณะแนวโครงสร้างนิยมนั้น บทบาทจะถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ในสังคม ถูกคาดหวังไว้ว่าบุคคลในสถานภาพใดควรมีบทบาทอย่างไร เมื่อบุคคลเข้าดำรงในสถานภาพนั้น ๆ ก็จะมีบทบาทตามที่สังคมคาดหวังไว้เช่นนั้น และบุคคลอื่น ๆ ก็จะถูกคาดหวังบทบาทของผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ตามที่คิดว่าเป็นค่านิยม บรรทัดฐานที่กำหนดให้มีบทบาทพฤติกรรมนั้น ๆ ส่วนการมองบทบาทในแนวปฏิสรีร์คสัญลักษณ์นิยม จะให้ความสำคัญกับกระบวนการ (Process) ซึ่งบุคคลจะทำความเข้าใจได้ว่า บุคคลอื่นให้ความหมายและคาดหวังกับตนอย่างไร ในการที่จะมีบทบาทในสังคม อันจะเกิดจากการที่บุคคลมีการปฏิสรีร์คทางสังคม (Social Interaction) ต่อกัน

แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาถึงทฤษฎีบทบาทโดยทั่วไปคงต้องเชื่อมโยงทั้งการวิเคราะห์แนวโครงสร้างนิยม และการวิเคราะห์ของพวกปฏิสรีร์คสัญลักษณ์นิยมเข้าด้วยกัน

มีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้คำนิยามรวมทั้งแนวความคิดไว้หลายท่าน ดังนี้

งามพิศ สัตย์สงวน (2538 : 73) กล่าวว่าไว้ว่า สถานภาพเป็นตำแหน่งแต่บทบาทคือการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ สถานภาพและบทบาทมักเป็นของคู่กัน คือเมื่อมีสถานภาพจะต้องมีบทบาทด้วย แต่ไม่เสมอไป ซึ่งบทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร (Role Expectation) เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถพยากรณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ผู้มีตำแหน่งเป็นพ่อจะได้รับการคาดหวังจากสังคมให้แสดงบทบาทหรือหน้าที่ต่าง ๆ ของพ่อ เช่น เลี้ยงดูลูก ส่งเสียให้เล่าเรียน อบรมสั่งสอน ให้ความรักความเอ็นดูและอื่น ๆ อีก เป็นต้น

สุพัตรา สุภาพ (2539:26) กล่าวว่าบทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ เป็นที่น่าสังเกตว่าบทบาทนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามตัวบุคคลที่มีสถานภาพนั้น นอกจากนี้การมีสถานภาพก็ไม่จำเป็นต้องมีบทบาทเสมอไป

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2523:291) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า หมายถึงพฤติกรรมชุดหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับบุคคลฐานะต่าง ๆ ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และกลุ่มคาดหวังว่า บุคคลจะต้องแสดงเช่นนั้นในสถานการณ์อันเหมาะสม

พิทยา สายหู (2524:47) ได้ให้นิยามบทบาทว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นบุคคลและเปรียบเสมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงละครนั้น ๆ เป็น(ตัวละคร) อะไรมีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร ดังนั้นในความหมายเช่นนี้ บทบาทก็คือ การกระทำต่าง ๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำครบเท่าที่อยู่ใน “บท” นั้น

อุทัย หิรัญโค (2526:197) กล่าวว่า บทบาทเป็นหน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในสังคมภายใต้วัฒนธรรมที่คนในสังคมนั้น ๆ กำหนดขึ้น ดังนั้นวัฒนธรรมที่กล่าวถึงนี้เอง จึงเป็นแบบแผนในการแสดงออกของบุคคลในสถานะหนึ่งควรมีต่อบุคคลอื่นที่ต่างสถานะกัน ภายในสังคมเดียวกัน

สถิตย์ นิยมญาติ (2524:128) ได้อธิบายไว้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่สังคมคาดหวังเอาไว้ และเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน สถานภาพ สถานภาพเป็นโครงสร้างของสังคมนามธรรมที่อยู่ในการคิดความเข้าใจร่วมกันของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่

Ralph Linton (อ้างถึง สงวน สุทธิเลิศอรุณ , 2522 : 47 - 48) กล่าวว่าสถานภาพเป็นนามธรรม ซึ่งหมายถึงฐานะ หรือตำแหน่งนั้น ๆ ว่าตำแหน่งนั้น ๆ จะมีภารกิจหน้าที่อย่างไรบ้าง ฉะนั้นเมื่อมีตำแหน่งเกิดขึ้น สิ่งที่ควบคู่มากับตำแหน่งคือบทบาทของตำแหน่ง เพราะว่าทุก ๆ ตำแหน่งจะต้องมีบทบาทกำกับ บทบาทจะเป็นสิ่งที่ควบคู่กับตำแหน่ง เปรียบเสมือนเหรียญ ถ้าด้านหนึ่งของเหรียญ คือ ตำแหน่งอีกด้านหนึ่งของเหรียญ คือ บทบาทนั่นเอง จึงกล่าวได้ว่า บทบาทเป็นชุดของความคาดหวังตามเกณฑ์ (Normative Expectation) เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคม ทำให้มองได้ว่าบุคคลในสถานภาพต่าง ๆ ในสังคมจะมีบทบาทเป็นกรอบและถูกคาดหวังไว้ว่าควรมีพฤติกรรมอย่างไร เช่นเดียวกับแนวคิดในลักษณะ โครงสร้างนิยม

ส่วน Levinson (1971 : 11) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ ดังนี้คือ

1. บทบาท หมายถึง บรรทัดฐาน (Norms) ความคาดหวัง (Expectation) ข้อห้าม (Taboos) ความรับผิดชอบ (Responsibilities) และอื่น ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้จะมุ่งเน้นถึงหน้าที่อันพึงกระทำ
2. บทบาท หมายถึง การกระทำของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมา โดยสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือ แนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

จากความหมายของบทบาท สามารถสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึงภาพภาระหน้าที่หรือรูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลต้องกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งสถานภาพใดสถานภาพหนึ่ง หรือตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งการกระทำหรือรูปแบบพฤติกรรมดังกล่าว เป็นผลมาจากความคาดหวังของบุคคลอื่น ๆ ในสังคม รวมทั้งความคิดเห็นของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ เองด้วย

ทฤษฎีการหน้าที่ (Functionalist Theory)

ทฤษฎีการหน้าที่ (Functionalist Theory) โดย Talcott Parsons (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2530 :15) กล่าวว่า ลักษณะธรรมชาติของสังคมที่สำคัญ มีดังนี้ คือ

1. สังคมประกอบขึ้นด้วยการบูรณาการรวมหน่วย (InterGration) ของหน่วยต่าง ๆ หรือส่วนประกอบและความอยู่รอดทางสังคม
2. องค์ประกอบทางสังคมแต่ละส่วนจะทำหน้าที่หรือทำประโยชน์ซึ่งกันและกันเพื่อความสมบูรณ์และความอยู่รอดทางสังคม
3. สังคมมีแนวโน้มที่จะรักษาความสมดุลภาพ
4. สังคมจะมีความมั่นคงเนื่องจากสมาชิกภายในสังคมมีความสอดคล้องและเข้าใจเรื่องของสถานภาพ ค่านิยม ฯลฯ ซึ่งกันและกัน

โดยหน้าที่องค์ประกอบทางสังคม คือ กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการ ไปเพื่อตอบสนองความต้องการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างของระบบ

เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ได้คือบุคคลในสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2537 : 35) ซึ่ง Unesco (1978:88) และ Sharma (1975 : 109 - 131) สรุปได้ว่า ส่วนสำคัญมากที่สุดที่เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลในสังคม คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทางจิตใจและสังคม จากองค์ประกอบต่าง ๆ ในสังคม

ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของทฤษฎีการหน้าที่ต่อบุคคลในสังคมอาจกล่าวได้ว่าองค์ประกอบทางสังคมแต่ละส่วนต้องทำหน้าที่เพื่อความสัมฤทธิ์ผลของคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคลในสังคม โดยองค์ประกอบทางสังคมจำเป็นต้องมีวิธีการที่จะกำหนดวิถีทาง, ระบบบรรทัดฐานทำหน้าที่ที่จะบรรลุปเป้าหมายต่าง ๆ ของสังคม ถ้าปราศจากวิถีทาง, ระบบบรรทัดฐานที่เป็นเครื่องกำหนดวิถีทางที่จะบรรลุปเป้าหมาย สังคมจะเกิดสภาพไร้บรรทัดฐาน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในสังคม

ทฤษฎีการหน้าที่ โดย Tallcott Parsons (Ken Menzise, 1976 : 138 : Alving Y.Sc. 1990 : 20 - 23) กล่าวว่า โครงสร้างทางพฤติกรรมทางสังคม ประกอบด้วยระบบปฏิบัติการ (Action system) 4 ระบบ คือ อินทรีย์ของพฤติกรรม (Behavioral Organsim System), ระบบบุคลิกภาพ (Personality System), ระบบสังคม (Social System) และระบบวัฒนธรรม (Cultural System) โดยระบบปฏิบัติการทุก ระบบ จำเป็นต้องทำหน้าที่ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. มีการปรับตัว (Adaptation) ระบบจำเป็นต้องปรับให้เข้าสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอก จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและปรับสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับความต้องการต่าง ๆ ของระบบ
2. การที่จะบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) ระบบจะต้องมีการกำหนดและดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักต่าง ๆ
3. บูรณาการ (Integration) ระบบจำเป็นต้องกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ และจะต้องจัดการความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่พื้นฐานอื่น ๆ อีก 3 ประการ (A.G.I.)
4. การสร้างไว้ซึ่งแบบแผน ระบบจะต้องทำให้เกิดธำรงไว้ และฟื้นฟูแรงจูงใจของปัจเจกบุคคลและแบบแผนทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดและธำรงไว้ซึ่งแรงจูงใจดังกล่าว

ในระดับทั่วไป หน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ มีความเกี่ยวข้องกับระบบปฏิบัติการ 4 ระบบ ได้แก่ อินทรีย์ทางชีววิทยา (Behavioral Organsim System) ซึ่งเป็นระบบปฏิบัติการที่จัดการหน้าที่ในการปรับตัวโดยการปรับและเปลี่ยนรูปแบบของโลกภายนอก ระบบบุคลิกภาพ (Personality System) ทำหน้าที่ทางด้านการบรรลุเป้าหมายโดยการกำหนดเป้าหมายของระบบ และระดมทรัพยากรต่าง ๆ ดังกล่าว ระบบสังคม (Social System) ดูแลเกี่ยวกับหน้าที่ทางด้านบูรณาการ โดยการควบคุมส่วนต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของระบบ และระบบวัฒนธรรม (Cultural System) ทำหน้าที่ในการธำรงไว้ซึ่งแบบแผน โดยการกำหนดบรรทัดฐานและค่านิยมแก่ผู้ปฏิบัติเพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้มีการปฏิบัติ โดยโครงสร้างของการปฏิบัติในรอบของหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ (AGIL) สุนทรภัสร์,2540:96) มีดังนี้

L		I
ระบบ วัฒนธรรม		ระบบ สังคม
อินทรีย์ของ พฤติกรรม		ระบบ บุคลิกภาพ
A		G

ระบบสังคม เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิเคราะห์โครงสร้างสังคม ซึ่งมีหน้าที่ทางด้านการบูรณาการ โดยการควบคุมส่วนต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของสังคม โดยองค์ประกอบของสังคมมีหน้าที่ต่อโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของสังคม คือ บุคคลในสังคม เพื่อให้บุคคลในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดี ว่างบุคคลในสังคมที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่เหมาะสมของบุคคล และเป็นพื้นฐานที่มั่นคงในการดำเนินต่อไปของสังคมส่วนรวม

Parsons ได้นิยามระบบสังคมว่า (สุเทพ สุนทรภักซ์, 2510 : 99) “ระบบสังคมประกอบขึ้นด้วยปัจเจกบุคคล ผู้ปฏิบัติหรือผู้กระทำจำนวนมากที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันในสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งอย่างน้อยก็มีความเกี่ยวพันทางด้านกายภาพหรือสภาพแวดล้อม ผู้ปฏิบัติหรือผู้กระทำได้รับแรงจูงใจในแง่ที่มีแนวโน้มที่จะได้รับ “ความพึงพอใจสูงสุด” และความสัมพันธ์ของพวกเขาที่มีต่อสถานการณ์รวมทั้งที่มีต่อกันและกัน จะได้รับการนิยามและควบคุมในแง่ของระบบโครงสร้างวัฒนธรรมและสัญลักษณ์ที่มีอยู่ร่วมกัน

ทฤษฎีตัวกำหนดทางเศรษฐกิจ (Economic Determinism)

ทฤษฎีตัวกำหนดเศรษฐกิจ โดยคาร์ล มาร์กซ์ (สุพัตรา สุภาพ 2538 :45) เชื่อว่าพื้นฐานของสังคม คือ ความสัมพันธ์ทางการผลิตระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ความสัมพันธ์ทางการผลิตจะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับสภาพของเทคโนโลยีหรือระบบการผลิตในขณะนั้น สาเหตุทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็นชนชั้นต่าง ๆ แต่ละชั้นมีผลประโยชน์และความคิดเห็นขัดแย้งกัน ระบบการผลิตหรือความสัมพันธ์นี้เป็นพื้นฐานทางวัตถุ (Material conditions) ของสังคม และเป็นตัวกำหนดการจัดระเบียบทางสังคมในด้านอื่น ๆ ทั้งหมด เช่น ระบบครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย ระบบการเมือง ศาสนา ความเชื่อและความคิดเห็น ตลอดจนศิลปวรรณคดี และรสนิยมต่าง ๆ และในความเห็นของคาร์ลมาร์กซ์ สถาบันสังคมเหล่านี้ไม่มีความสำคัญแต่อย่างใด เพราะเบื้องหลังความเป็นไปของสถาบันดังกล่าว คือ พยายามที่จะรักษาผลประโยชน์ส่วนตัว

โดยสมาชิกของสังคมจะมีค่านิยม ทศนคติ รสนิยม ผลประโยชน์ และสภาพความเป็นอยู่อย่างไรมัน ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของเขาในระบบการผลิต เช่นในปัจจุบันก็มีพวกนายทุนและกรรมกรซึ่งมีผลประโยชน์ตรงกันข้าม นายทุนเป็นฝ่ายมีอำนาจ และได้สร้างสถาบันสังคมต่าง ๆ ขึ้นเพื่อหลอกลวงและควบคุมชั้นกรรมกร มาร์ก เรียกว่าเป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้น และถือเป็นการสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บุคคลแต่ละคนจะถือประโยชน์ของชนชั้นสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตัว ชนชั้นนายทุนซึ่งมีจำนวนน้อยจะเป็นผู้เอาเปรียบ เพราะฐานะทางเศรษฐกิจอำนาจและบังคับให้ทำเช่นนั้น

เมื่อพิจารณาทฤษฎีตัวกำหนดทางเศรษฐกิจ อาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีดังกล่าวมีแนวคิดที่แสดงให้เห็นว่า สมาชิกในสังคมแต่ละสังคม จะยึดประโยชน์ของตนเป็นสำคัญ สมาชิกในสังคมคนใดมีโอกาสอำนาจ ก็จะใช้สิ่งนั้น ๆ ในการแสวงหาผลประโยชน์ ให้แก่ตนเองทุกวิถีทาง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามบรรทัดฐานในสังคม ซึ่งสิ่งดังกล่าวที่เกิดขึ้นจึงเป็นพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ที่นำไปสู่การเอาเปรียบ การทุจริต และการหลอกลวง ฯลฯ ระหว่างสมาชิกในสังคมนรูปแบบต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับพนักงานสอบสวน

ความหมายของการสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(11) ได้ให้ความหมายของ “การสอบสวน” ว่า หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ (คมกริช วัฒนเสถียร 2504 :2)

องค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวน

การสอบสวนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลและหน่วยงาน และสิ่งของดังต่อไปนี้ (สง่า ดวงอัมพร และประคิษฐ์ กล้าณรงค์ ,2531 : 20 - 23)

1. ผู้เสียหาย หมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) มาตรา 4, 5 และ 6 ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้เสียหายนั้น หากได้หมายถึงแต่เฉพาะผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงแต่ผู้เดียวไม่ ย่อมมีความหมายรวมถึงบุคคล 2 จำพวก คือ ผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงกับผู้อื่นที่มีอำนาจจัดการแทนด้วย ความเสียหายในที่นี้ หมายถึง ความเสียหายต่อสิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงและทรัพย์สิน

2. ผู้ต้องหา หมายถึง บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดแต่ยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2)) คือ บุคคลที่ถูกผู้อื่นกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะมีความผิดที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดต่อแผ่นดิน เมื่อยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาลแล้ว ผู้นั้นได้ชื่อว่า “ผู้ต้องหา” ซึ่งให้แก่ผู้กระทำความผิดในฐานะเป็นตัวการผู้ให้กระทำความผิด หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดแล้วแต่กรณี (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83, 84, 85, 86)

3. พยานหลักฐาน หมายถึง พยานบุคคล พยานเอกสาร และวัตถุพยานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดี รวมตลอดทั้งพยานผู้ชำนาญการพิเศษ ดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 - 244

4. พนักงานสอบสวน หมายถึง พนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่การสอบสวนและหน้าที่ทำการสอบสวน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6))

5. พนักงานอัยการ หมายถึง เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการหรือเจ้าพนักงานอื่นที่มีอำนาจเช่นนั้นก็ได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(5)) และการยื่นฟ้องคดีต่อใดต่อศาล จะต้องเป็นคดีที่พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 แล้ว นอกจากพนักงานอัยการจะมีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาแล้ว พนักงานอัยการยังมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือให้ส่งพยานคนใดมาใช้ซักถามเพื่อส่งการต่อไป ตามมาตรา 143 (ก) หรือมีความเห็นสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง หรือสั่งงดการสอบสวน หรือสั่งให้พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบคดีแทนการส่งตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 , 141 , 142 , 143 , 144)

6. ศาล หมายถึง ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษา ซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(1)) อำนาจดังกล่าว รวมถึงอำนาจสั่งขังผู้ต้องหาตามที่พนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาล ในกรณีที่พนักงานสอบสวนสอบสวนไม่เสร็จภายในกำหนดการควบคุมในชั้นพนักงานสอบสวน ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงฯ มาตรา 7 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน และวิธีพิจารณาความอาญาในศาลคดีเด็กและเยาวชน เป็นต้น นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องหาซึ่งต้องขังอยู่ตามหมายศาล เมื่อพนักงานสอบสวนขอให้ศาลปล่อยโดยเห็นว่าไม่จำเป็นต้องขังไว้ระหว่างการสอบสวน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 72 อนุ 2)

7. หน่วยงานช่วยทางวิชาการ หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในด้านการวิชาการต่าง ๆ อาทิเช่น

7.1 กองพิสูจน์หลักฐานกรมตำรวจ ทำหน้าที่ตรวจพิสูจน์พยานเอกสารหรือวัตถุพยานต่าง ๆ

7.2 กองทะเบียนประวัติอาชญากร ทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติของผู้ต้องหาเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับการเพิ่มโทษแก่ผู้ต้องหาที่กระทำผิดซ้ำ และอยู่ในภาวะระยะเวลาและเงื่อนไขการเพิ่มโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92, 93

7.3 กองการต่างประเทศ กรมตำรวจ ทำหน้าที่แปลเอกสารที่เป็นพยานในคดี

7.4 กองแพทยกรรมตำรวจ ทำหน้าที่ชันสูตรบาดแผล และการดำเนินการในด้านนิติเวชวิทยา ฯ

ความหมายของพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวน หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) และมาตรา 121 ตามความหมายนี้ เจ้าพนักงานที่จะเป็นพนักงานสอบสวนได้นั้นจะต้องเป็นพนักงานที่กฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา

1. ผู้มีอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนที่กฎหมายกำหนด

- ก. จังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรี หรือ เทียบเท่านายร้อยตำรวจตรี ขึ้นไป
- ข. กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ นายร้อยตำรวจตรี ขึ้นไป
- ค. พนักงานสอบสวนสังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง มีเขตอำนาจหน้าที่รับผิดชอบและเขตพื้นที่การปกครอง ในการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นเกี่ยวกับความผิดในคดีอาญาทั้งหลาย ส่วนจะมีอำนาจสอบสวนคดีใดบ้าง และเขตพื้นที่รับผิดชอบเพียงใดต้องเป็นไปตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เช่น พนักงานสอบสวนกองปราบปรามตำรวจทางหลวง ตำรวจรถไฟ เป็นต้น

2. หน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน

กรมตำรวจได้มีคำสั่งที่ 693/2528 ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2528 ได้กำหนดหน้าที่ในส่วนของการสอบสวน จะต้องปฏิบัติในการสอบสวนคดีอาญาสรุปได้ ดังนี้

1. สอบสวนคดีอาญาทุกประเภท

1.1 ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่เข้าเวรสอบสวน

- 1.1.1 เมื่อได้รับแจ้งว่ามีเหตุเกิดขึ้น ให้ทำการสอบสวนโดยเร่งด่วน
- 1.1.2 ในกรณีที่ได้รับแจ้งเหตุทางโทรศัพท์หรือทางอื่น ซึ่งผู้ชี้แจงมิได้มาสถานีด้วยตนเอง และเป็นกรณีที่จำเป็นที่จะต้องตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ หรือกรณีที่ ผู้แจ้งเหตุมีเหตุจำเป็นไม่สามารถมาสถานีตำรวจด้วยตนเองได้ เช่นเจ็บป่วย ให้ออกไปทำการสอบสวนโดยรีบด่วนในกรณีเช่นนี้ การลงบันทึกประจำวันรับแจ้งโดยไม่ต้องให้ผู้แจ้งลงลายมือชื่อเป็นหลักฐาน
- 1.1.3 เมื่อได้รับแจ้งว่ามีเหตุเกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ถ้าเป็นกรณีที่มิระเบียบข้อบังคับกำหนดให้ต้องรายงานหรือพิจารณาแล้วเห็นสมควรรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบก็ให้รายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

1.1.4 เมื่อได้รับคำร้องทุกข์ไว้แล้ว ให้มอบบัตรรับคำร้องทุกข์ให้กับผู้ร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษ เพื่อสะดวกในการติดต่อกับพนักงานสอบสวนในภายหลัง

1.1.5 เมื่อพ้นจากเจ้าหน้าที่เข้าเวรสอบสวน ให้รายงานการปฏิบัติให้หัวหน้างานสอบสวนทราบ

1.1.6 ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่เข้าเวรสอบสวน ถ้าจะนัดผู้เสียหายหรือพยานในคดีที่เกิดขึ้นในระหว่างเข้าเวรสอบสวนเป็นครั้งคราวนั้น ต้องพิจารณาให้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในขณะที่เข้าเวรสอบสวน และจะต้องคำนึงถึงความสะดวกของผู้เสียหายหรือพยานที่นัดมา

1.2 ให้ทำสำนวนการสอบสวนที่รับผิดชอบ ให้เสร็จตามกำหนดส่วนการดำเนินการสอบสวนจะทำไม วัน เวลาสถานที่ใด ให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการสอบสวน โดยพิจารณาโดยความสะดวกของผู้ถูกสอบสวนไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือพยานด้วยเท่าที่สามารถกระทำได้

1.3 การสอบสวน ในกรณีที่ต้องมีการสืบสวนหลังเกิดเหตุควรวุ่นไปด้วย ให้ประสานการปฏิบัติกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดและจริงจัง

2. ทำการประสานการปฏิบัติงานกับงานอื่น ๆ ในสถานีตำรวจ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดเพื่อผลในการป้องกันปราบปราม

2.1 ประสานกับเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในสถานีตำรวจหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดจริงจังตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สารวัตรสอบสวนกำหนด

2.2 แจ้งข่าวสารข้อมูลที่พิจารณาเห็นว่า เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปรามกับผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องทราบ หรือรายงานให้สารวัตรสอบสวนทราบตามความเหมาะสม

3. การสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

กรมตำรวจได้มีคำสั่งที่ 964/2535 ลงวันที่ 26 สิงหาคม 2535 ได้วางแนวทางการปฏิบัติในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ดังนี้

3.1 คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ที่ต้องประสานการปฏิบัติกับกองบังคับการสืบสวนคดีสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ได้แก่

3.1.1 การกระทำผิดทางอาญา เกี่ยวกับภาษีอากรฝ่ายศุลกากร ฝ่ายสรรพากร ฝ่ายสรรพสามิต และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องในเรื่องภาษีอากรดังกล่าว

3.1.2 การกระทำความผิดทางอาญา เกี่ยวกับการเงินและธนาคาร ได้แก่

(1) การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับ การเงินและการธนาคาร แห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ หรือบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหา การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับปัจจัยชำระเงิน ต่างประเทศการซื้อขายการผลิตหรือทองคำในตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้า การซื้อขายหุ้นทั้งในและนอก ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

(2) การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับ ฉ้อโกงประชาชน การกู้ยืม เงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน การเล่นเกมแชร์ ตัวเงิน ใบหุ้นหรือใบสำคัญของใบหุ้น หรือใบหุ้นกู้ เอกสาร สิทธิ เอกสารที่ผ่านสถาบันการเงินในการส่งสินค้าออกไปนอกหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร การฉ้อโกงในการซื้อขายสินค้าจำนวนมาก

(3) การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับ การใช้บัตรเครดิต บัตรเบิกเงินโดยเครื่องอัตโนมัติ ตัวแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การปลอมและการแปลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ ตั๋วและเอกสารเดินทาง

(4) การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการบัญชี ห้างหุ้นส่วน จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด บริษัทมหาชน การประกันภัย

3.1.3 การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการค้า การพาณิชย์ การคุ้มครอง ผู้บริโภคและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้แก่

(1) การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับลิขสิทธิ์

(2) การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับ เครื่องหมาย การค้าและ สิทธิบัตร

(3) การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับ อาหารและยา เครื่องสำอาง เครื่องมือแพทย์ วัตถุมีพิษ และคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(4) การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้า มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมกำหนดราคาสินค้า การป้องกันการผูกขาด และการคุ้มครองผู้บริโภค

3.2 เมื่อตำรวจหน่วยใดได้รับแจ้งเหตุ หรือรับคำร้องทุกข์ หรือสืบทราบว่า มีบุคคล กลุ่มบุคคล มีพฤติการณ์น่าสงสัยว่ากระทำความผิด ตามลักษณะที่กำหนดไว้ใน ข้อ 3.1 ให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

3.2.1 เหตุเกิดในเขตกรุงเทพมหานคร

(1) การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับ ภาษีอากรตามข้อ 3.1.1 ให้ส่งเรื่องให้ กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจเป็นผู้ดำเนินการ

(2) การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับ การเงินและการธนาคาร ตามข้อ 3.1.2 หากมีมูลค่าความเสียหายเกินกว่า 5 ล้านบาท หรือเป็นการกระทำในรูปขบวนการหรือ ครอบงุมหลายพื้นที่หรือเป็นคดีที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนเกินขีดความสามารถที่จะดำเนินการได้ เอง และเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ ให้ส่งเรื่องให้กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดี เศรษฐกิจเป็นผู้ดำเนินการ

(3) การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการค้าการพาณิชย์ การคุ้มครองผู้บริโภคและคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามข้อ 3.1.3 หากมีมูลค่าความเสียหายเกินกว่า 5 ล้านบาท หรือเป็นการกระทำในรูปขบวนการ หรือครอบงุมหลายพื้นที่ หรือเป็นคดีที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อน เกินขีดความสามารถที่จะดำเนินการได้เอง และเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ ให้ส่งเรื่องให้ กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ เป็นผู้ดำเนินการ

(4) การกระทำความผิดทางอาญา ตามข้อ 3.2.1 ที่ตำรวจหน่วยใด รับไว้ดำเนินการเอง เมื่อได้รับคำร้องทุกข์แล้วให้แจ้งข้อมูลให้กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดี เศรษฐกิจทราบ และให้กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจรายงานให้กองบัญชาการตำรวจ สอบสวนกลางทราบสำหรับคดีความทางอาญาตามข้อ 3.2.1 ที่ กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดี เศรษฐกิจดำเนินการเองนั้น ก็ให้รายงานให้กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางทราบ เช่นกัน

3.2.2 เหตุเกิดนอกกรุงเทพมหานคร

การกระทำความผิดที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ตามข้อ 3.1 ทั้งหมดให้ทุกหน่วยแจ้งข้อมูลให้กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจทราบหากเป็นคดีที่มีผล กระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศหรือเกี่ยวกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ หรือผู้เสียหายร้องขอ ให้กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจพิจารณาเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงอธิบดี กรมตำรวจ เพื่อขออนุมัติดำเนินการ ดังนี้

(1) ให้ส่งเรื่องให้กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจเป็นผู้ดำเนินการ หรือ

(2) ให้กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจส่งพนักงาน สอบสวนไปร่วมดำเนินการ

3.3 การส่งเรื่อง หรือการแจ้งข้อมูลตามข้อ 3.2 ให้ทุกหน่วยงานดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ให้แจ้งโดยด่วนภายใน 3 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งเหตุ หรือรับคำร้องทุกข์ หรือสืบทราบว่าจะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วแต่กรณี

3.3.2 หากเป็นกรณีสำคัญเร่งด่วนเป็นที่สนใจของประชาชน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ หรือเกี่ยวข้องกับการเศรษฐกิจของประเทศให้เหตุทางวิทยุ หรือทางโทรศัพท์ทันทีแล้วจึงดำเนินการตามข้อ 3.3.3 อีกส่วนหนึ่งด้วย

3.3.3 นอกจากกรณีตามข้อ 3.3.2 ให้แจ้งหนังสือราชการหรือ โทรสาร

3.3.4 การแจ้งให้ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับข้อหา วันเวลาและสถานที่เกิดเหตุ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหากองกลาง มูลค่าความเสียหายพฤติการณ์การกระทำความผิด และการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่ควรรายงานให้ทราบ เป็นต้น

3.4 ให้กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ เป็นศูนย์กลางประสานงาน และรวบรวมข่าวสารข้อมูลการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา การปลอมแปลงเงินตรา บัตรเครดิต และตัวหรือเช็คแลกเงินเดินทางรวมทั้งการกระทำความผิดอันเนื่องมาจากความผิดดังกล่าว ที่ได้รับแจ้งจากหน่วยต่าง ๆ แล้วรวบรวมประมวลผลเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงอธิบดีกรมตำรวจทราบต่อไป

คุณสมบัติของพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนไม่ว่าจะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งสารวัตรสอบสวน (หัวหน้างาน) หรือ สารวัตรสอบสวน ต้องปฏิบัติตนเป็นทั้งผู้ถูกปกครองบัญชาที่ดีและเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา โดยมีหลักปฏิบัติ ดังนี้

1. หลักปฏิบัติในฐานะเป็นผู้ถูกปกครองบังคับบัญชา

1.1 มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานในหน้าที่ หรือได้รับมอบหมายให้ทำ

1.2 มีความเป็นมิตร และให้ความร่วมมือกับผู้บังคับบัญชาด้วยดี

1.3 รักษาความเจริญก้าวหน้า มีความคิดริเริ่มและมีเหตุผลมีการตัดสินใจดี

1.4 มีความสนใจงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และสนใจงานของส่วนรวมด้วย โดยแสดงให้เห็นปรากฏเป็นรูปธรรม

1.5 รักและสนใจใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ย่อมเป็นที่ปราถนาและ เมาใจแก่ผู้บังคับบัญชา

1.6 เคารพในหลักความยุติธรรม ไม่เห็นแก่ได้ หรือประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่และไม่ตีราคา หรือประเมินราคาตนเอง

2. หลักปฏิบัติในฐานะเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา

2.1 ให้ความเป็นธรรมและแสดงออกซึ่งความพอใจรักใคร่ผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งระดับรองสารวัตรสอบสวนหรือชั้นประทวนอย่างเสมอหน้าปราศจากการเลือกที่รักมักที่ชัง

2.2 ยอมรับในความผิดพลาดอันเป็นผลจากการสั่งการไม่ถูกต้อง หรือ บกพร่องไม่ทอดทิ้งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องรับบาปเพราะความผิดพลาดของตนเอง

2.3 ยืนยันทันับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความคิดริเริ่ม หรือปฏิบัติงานดี เมื่อมีโอกาสและถึงเวลา

2.4 งดเว้นการตำหนิกล่าวผู้ใต้บังคับบัญชาต่อหน้าผู้อื่น หรือตำหนิด้วยเสียงเป็นการสร้างความอับอาย แค้นเคืองแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

2.5 ให้คำแนะนำ ชี้แจง และสั่งสอนในสิ่งที่ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติไม่ถูกต้องหรือเบี่ยงเบนไปจากกฎระเบียบตั้งแต่เริ่ม ก่อนที่เรื่องร้ายแรงจะเกิดขึ้น

2.6 ยกย่องชมเชยผลงาน หรือในโอกาสที่ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงาน ได้ผลดีเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

2.7 ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาเสมือนหนึ่งเพื่อนร่วมงานที่ทำหน้าที่ช่วยเหลืองานในหน้าที่ของตน โดยยังคงรักษาสถานภาพของการเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดีไว้

2.8 ให้ความสนใจต่อสวัสดิการ และสวัสดิการของผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่ เป็นนิจ

2.9 ลงโทษลงทัณฑ์ผู้ใต้บังคับบัญชาตามโทษานุโทษ อย่างเที่ยงธรรม ไม่ใช่อารมณ์หรือละเมียดกฎเกณฑ์การลงโทษ

ถ้าพนักงานสอบสวนผู้ใด ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติได้ทั้งสองทางเช่นว่านี้ ย่อมจะส่งผลให้ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชามีศรัทธาในการทำงานร่วมกัน และจะช่วยให้งานการสอบสวนคดีอาญา ในความรับผิดชอบดำเนินไปด้วยความราบรื่น บังเกิดผลดีต่อตนเอง ต่อทางราชการ และต่อประชาชนในที่สุด นอกจากนี้แล้วพนักงานสอบสวนควรมีคุณสมบัติสำคัญ ดังนี้

1. รู้หลักจิตวิทยา คือ สามารถอ่านจิตใจของผู้ถูกสอบสวนออก และสามารถกระทำตัวเป็นนักแสดง หรือเป็นนักธุรกิจได้ เพราะผู้ถูกซักถามย่อมมีจิตใจที่แตกต่างกัน บางคนชอบปลอม บางคนชอบขู่ และบางคนก็ชอบสุภาพ

2. มีความรู้ทั่วไปกว้างขวาง เพราะเกี่ยวกับจะต้องสอบสวนซักถามคดีไม่จำกัดประเภท และต้องหมั่นศึกษาหาความรู้ในเรื่องทั่วไปเพิ่มเติมอยู่เสมอ

3. มีเขาวัวเหวพริบ เพราะการถามปากคำต้องมีปัญหาเฉพาะหน้าเกิดขึ้นมากมาย ต้องวินิจฉัยค้นหาเหตุผลเพื่อขบปัญหาอยู่เสมอ ต้องรู้สึกสนใจกระตือรือร้น แต่ไม่แสดงกริยาอาการ ข่มคนอื่น

4. มีบุคลิก พนักงานสอบสวนแต่ละคนควรมีบุคลิกภาพที่เป็นที่เป็นที่น่าเลื่อมใสและ ขำเกรงแก่ผู้ที่ถูกซักถาม มีลักษณะเป็นผู้เรียบซื่อแต่อ่อนโยน และสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจใน ตัวผู้ซักถามได้เป็นอย่างดีด้วย

5. มีความพากเพียรพยายาม ผู้ถามปากคำต้องมีมานะบากบั่นในการที่จะซักถามให้ได้ ข้อเท็จจริงที่ต้องการเสมอ และผู้ถูกซักถามอาจให้การสับสนวุ่นวาย บางครั้งนึกเหตุการณ์ไม่ออก และบางครั้งอาจให้ข้อความคลาดเคลื่อนข้อเท็จจริงโดยไม่ตั้งใจ

6. รู้จักทำความเชื่อมโยง คือ รู้จัก แสดงความสนิทสนมกันเอง กับผู้ถูกซักถามปากคำ หากผู้ถูกซักถามรู้สึกว่าคุณผู้ซักถาม ไม่แสดงความเป็นกันเองกับคนที่ย่อมจะไม่เต็มใจให้ข้อเท็จจริงอัน ถูกต้องแก่ผู้ซักถาม

7. มีวาจาสุภาพผู้ซักถามจะต้องไม่ยอมให้สัญญากับผู้ถูกซักถามในสิ่งที่ตนจะปฏิบัติไม่ได้จะรับปากได้เฉพาะสิ่งที่ตนทำได้เท่านั้น หากยอมให้สัญญาในสิ่งที่ตนทำไม่ได้ถูกซักถามอาจเกิดความสงสัยและขาดความไว้วางใจในตัวผู้ซักถาม

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ พนักงานสอบสวน พบว่ามีดังต่อไปนี้

Melany E. Baehn ได้ทำการวิจัยถึงบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของ ตำรวจเพื่อเป็นแนวทางคัดเลือกให้ได้มาซึ่งตำรวจที่เหมาะสมที่สุด ดังคุณสมบัติดังต่อไปนี้ (Baehn. 1960 : 9 - 11)

1. สามารถปฏิบัติงานที่จำใจได้ทุกวัน
2. มีความรอบรู้ทั้งทางกายภาพและภาวะการณ์ ในบริเวณท้องที่รับผิดชอบ คอยตรวจตราป้องกันเพื่อทราบความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว
3. มีความสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ถูกต้อง ต่อภาวะการณ์ผิดปกติต่าง ๆ ถึง ความรุนแรงหรือผลกระทบ
4. สามารถประเมินขนาดความรุนแรงของปัญหา และเลือกแนวทางแก้ไขอย่างเหมาะสม

5. สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว อย่างมีประสิทธิภาพสูงในสภาวะการณ์ร้ายแรงที่เกี่ยวกับชีวิตและการปฏิบัติการอย่างมีเหตุผล
6. มีความสามารถปฏิบัติหลายหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้อาการกดดันต่าง ๆ เช่น ขับรถติดตามผู้กระทำผิดบนท้องถนนที่ประชาชนอยู่หนาแน่นพร้อมกับการใช้อาวุธปืน
7. สามารถปรับตัวเข้ากับคนประเภทต่าง ๆ และสถานการณ์ได้ง่าย
8. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
9. มีความอดทนต่อคำหยาบคายและการทำร้ายร่างกายจากประชาชน โดยพยายามใช้วิธีการป้องกันตัวเท่าที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น
10. สามารถแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตนเองและควบคุมตนเอง ในขณะที่ปฏิบัติงานกับผู้กระทำผิด สาธารณชน หรือศาล
11. มีความเข้าใจปัญหาความขัดแย้งและปัญหาสังคม เช่น ความขัดแย้งในปัญหาครอบครัว การยกพวกตีกันของวัยรุ่น ฯลฯ
12. สามารถทำงานประสานงานกับกลุ่มอื่น ๆ ในสถานการณ์พิเศษภายใต้การควบคุมการบัญชาจากหลายฝ่าย
13. มีทักษะในการสอบสวนเบื้องต้น นับตั้งแต่ผู้ต้องสงสัย ผู้เสียหาย และพยาน
14. อดทนต่อความเครียดในทุกรูปแบบ ความเครียดในการจราจรที่รุนแรง หรือความวุ่นวายจากฝูงชนที่เกิดไฟไหม้ ฯลฯ
15. แสดงความกล้าหาญในขณะเผชิญสถานการณ์อันตราย ซึ่งอาจจะต้องเสียชีวิต
16. วางตัวเป็นกลางขณะที่ต้องปฏิบัติหน้าที่กับกลุ่มผู้มีผลประโยชน์ต่าง ๆ เช่น พ่อค่านักการเมือง นักหนังสือพิมพ์ ฯลฯ
17. มีนโยบายและคุณธรรม เช่น ไม่ยอมรับสินบนหรือใช้กฎหมายเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด
18. ส่งเสริมตัวเอง ด้วยการศึกษเกี่ยวกับปัญหากระบวนการยุติธรรมและกฎหมายอยู่เสมอ

กองบัญชาการตำรวจนครบาล (2520 : 16 - 17) ได้ทำการศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของตำรวจนครบาล ปี 2520 สรุปผลปรากฏว่าประชาชนมีทัศนคติดังต่อไปนี้

1) เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ให้ความยุติธรรม และเสมอภาคต่อประชาชนที่มีมาติดต่อ ร้อยละ 72.60

- 2) เจ้าหน้าที่ตำรวจชอบรีดไถและรับสินบน
- 3) เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจข่มขู่ ทำตัวเป็นนายประชาชน
- 4) พนักงานสอบสวนออกไปตรวจสถานที่เกิดเหตุล่าช้ามาก
- 5) เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้วาจาไม่สุภาพ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2520:67-91) ได้ทำเอกสารเรื่องลักษณะบุคลิกภาพของทหารและตำรวจแต่ละเหล่าไว้ เพื่อเป็นคู่มือ แนะนำอาชีพ บุคลิกภาพของตำรวจที่จะ เอื้ออำนวย และเหมาะสมกับหน้าที่มากที่สุดมีดังนี้

1. ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์
2. มีจิตใจสูง เสียสละ และเข้ากับคนทั่วไปได้ดี
3. มีความสามารถและถนัด
4. มีนิสัยรักการผจญภัย
5. มีนิสัยโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
6. มีความสนใจ มีความรักในอาชีพที่จะรับใช้และให้บริการประชาชนอย่าง จริงจัง

อมร ราชณรงค์ (2523:135) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสรรคในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนในคดีอาญา ปรากฏว่าการไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเป็นอุปสรรคมากเป็นอันดับ 3 รองจากปริมาณงาน และเครื่องมือเครื่องใช้ มีผลทำให้การสอบสวนของเจ้าหน้าที่ไม่ประสบผลเท่าที่ควรกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนนั้นมีสาเหตุอยู่หลายประการ ซึ่งคณะอนุกรรมการได้ศึกษาปัญหาหาความร่วมมือระหว่างตำรวจกับประชาชน และวิธีการสร้างภาพพจน์ที่ดีของตำรวจ ได้ศึกษาพบสาเหตุเนื่องมาจาก

1. พฤติกรรมของตำรวจเอง
2. ประชาชนผิดหวังในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ
3. ความอ่อนแอของระบบการบริหารงาน และบุคลากรชั้นสูงของกรมตำรวจทำให้กรมตำรวจไม่อาจต้านกระแสการเมืองได้
4. ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม
5. ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อตำรวจอย่างอยู่เดิม

คำรง จินคาร์ศมี(2524:175-185) ได้ทำการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นของครู นักเรียน โรงเรียนเตรียมทหารเกี่ยวกับการสอดคล้องของหลักสูตรวิทยาศาสตร์ โรงเรียนเตรียมทหารกับ คุณลักษณะที่ต้องการของตำรวจและทหาร โดยทำการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ต้องการ ของตำรวจ และทหารในแต่ละเหล่า จากการวิจัยพบว่าคุณลักษณะที่เป็นที่ต้องการของแต่ละเหล่า แตกต่างกันไป ในที่นี้จะชี้แจงเฉพาะคุณลักษณะของตำรวจที่เป็นที่ต้องการซึ่งบุคลิกภาพของตำรวจที่ ต้องการมี 13 ลักษณะได้แก่

1. ต้องมีสุขภาพดี
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
3. มีความสามารถใช้ความคิดได้อย่างว่องไว และตื่นตัวอยู่เสมอ
4. มีคุณพินิจ หรือการวิสัยดี
5. มีจิตใจกว้าง ขอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
6. เป็นผู้ที่มีมองเห็นการณ์ไกล
7. มีไหวพริบ
8. การตัดสินใจ การตกลงอย่างรวดเร็ว แน่นอนมั่นคง และเด็ดขาด
9. มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้
10. มีความสามารถควบคุมตนเองได้
11. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
12. มีความซื่อสัตย์สุจริต
13. มีศีลธรรมอันดี

ธารินทร์ จันทราทิพย์(2524:22) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการร่วมมือระหว่างผู้เสียหายกับ เจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เงินเดือนที่เจ้าหน้าที่ได้รับมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมได้ดีขึ้น ผู้ที่มีผู้ช่วยในความอุปการะเลี้ยงดูน้อย เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอาชญากรรมมาก ๆ หรือรับราชการมานาน มีทัศนคติในปัญหาของการปฏิบัติงานเพื่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ได้ดีกว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอาชญากรรมน้อย เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีการศึกษาสูงขึ้นกลับปฏิบัติหน้าที่ เพื่อการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมได้ผลน้อย เพราะเหตุว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีการศึกษาสูงส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เพิ่งรับการบรรจุเข้ารับราชการเป็นตำรวจ มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่าทัศนคติ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในปัญหาต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางด้านสถิติ

กล่าวคือเจ้าหน้าที่ตำรวจมีทัศนคติที่ดีต่อปัญหาต่าง ๆ อันได้แก่ปัญหาทางด้านกำลังพล วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ยานพาหนะ การบริหารงาน ภายในสถานีตำรวจ การงบประมาณเงินเดือน และสวัสดิการที่ได้รับการประสานงานกับบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จึงจะสามารถปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามได้ผลดีเช่นกัน

ปราศัย สังขทรัพย์ (2529:68) ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของข้าราชการตำรวจ ระดับรองสารวัตร ในกองกำลังพลและสถานีตำรวจนครบาล สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการตำรวจระดับรองสารวัตรสถานีตำรวจนครบาลค่อนข้างสูงคือ ลักษณะงานผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลผลประ โยชน์ต่างๆ 3 หมวดคือ หมวดลักษณะงาน ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง หมวดสภาพแวดล้อมในการทำงานความพึงพอใจ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง หมวดเงินเดือนและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ความพึงพอใจอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ ข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตรในสถานีตำรวจนครบาลมีความเห็นว่าอุปสรรคการปฏิบัติงาน คือ อุปกรณ์เครื่องใช้ ปริมาณงานกับความรับผิดชอบและอัตราเงินเดือนสิทธิและผลประโยชน์ต่าง ๆ

สุเมธ ชวนรำลึก (2529 เฟิงอ้าง 2538:91) ศึกษาเรื่องความวิตกกังวลในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจนครบาล พบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ในระดับสถานีตำรวจนครบาล มีความวิตกกังวลในการปฏิบัติหน้าที่ ในระดับความวิตกกังวลค่อนข้างสูง สภาพที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวลในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาล พบสาเหตุพอสรุปได้ ดังนี้

- เกี่ยวกับรายได้และสวัสดิการของตำรวจ
- เกี่ยวกับโอกาสก้าวหน้า และความยุติธรรมในหน่วยงานตำรวจ
- เกี่ยวกับความมั่นคง และความปลอดภัยในอาชีพ
- เกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงาน
- เกี่ยวกับศักดิ์ศรีอาชีพตำรวจ
- เกี่ยวกับผู้บังคับบัญชา และเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน

สวัสดิ์ อธิเมรินทร์ และคณะ (2536:5-6) ศึกษาแนวคิดในการปรับปรุงโครงสร้างกรมตำรวจในด้านการปฏิบัติการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม โดยมีแนวคิดในการปรับปรุงพัฒนาปัญหาในระดับสถานีตำรวจ กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. พิจารณาจัดสรรกำลังพลในระดับสถานีตำรวจ โดยเน้นจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้เพียงพอสามารถจัดเวรหมุนเวียนได้อย่างเต็มอัตรากำลังตามที่ตำรวจต้องการ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีเวลาทำงานและมีเวลาพักผ่อนเพียงพอ

2. พิจารณาจัดสรรอุปกรณ์ ยานพาหนะ เครื่องมือสื่อสาร งบประมาณ เงินพิเศษ เฉพาะตำแหน่ง และสวัสดิการที่พึงอาศัยให้แก่ผู้ปฏิบัติงานระดับสถานีตำรวจให้เพียงพอ

3. พิจารณาควบคุมการการบริหารงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ กำลังพล ที่ได้รับการจัดสรรไปอย่างใกล้ชิดให้ได้ประโยชน์สูงสุด และให้บังเกิดผลประโยชน์ต่ำลงมายังประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

4. กระจายอำนาจการบริหารงานลงไปหน่วยปฏิบัติให้มากที่สุด โดยมอบเอกภาพการปกครองบังคับบัญชา การพิจารณาสั่งการ การรับนโยบายจากกรมตำรวจ และไม่ก้าวก่ายต่อการบริหารงานกำลังพลระดับสถานีตำรวจโดยแท้จริง โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาแต่งตั้งเลื่อนขั้นและอัตราเงินเดือนเพื่อให้การบริหารระดับสถานีเป็นไปอย่างมีระบบยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมทฤษฎี แนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยมีองค์ประกอบของคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ พนักงานสอบสวนควรมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. คุณสมบัติด้านการศึกษาอบรม
2. คุณสมบัติด้านประสบการณ์
3. คุณสมบัติด้านการรับผิดชอบต่อหน้าที่
4. คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ
5. คุณสมบัติด้านความสามารถอื่น ๆ
6. ด้านความรู้ในด้านเศรษฐกิจ
7. ด้านความรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสาร

ซึ่งคุณสมบัติได้จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน โดยพิจารณาว่าปัจจัยในด้านดังต่อไปนี้ที่จะมีผลต่อการมีคุณสมบัติที่พึงปรารถนาในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจ คือ

1. อายุ
2. อายุราชการ
3. ตำแหน่ง
4. อายุงานสอบสวน

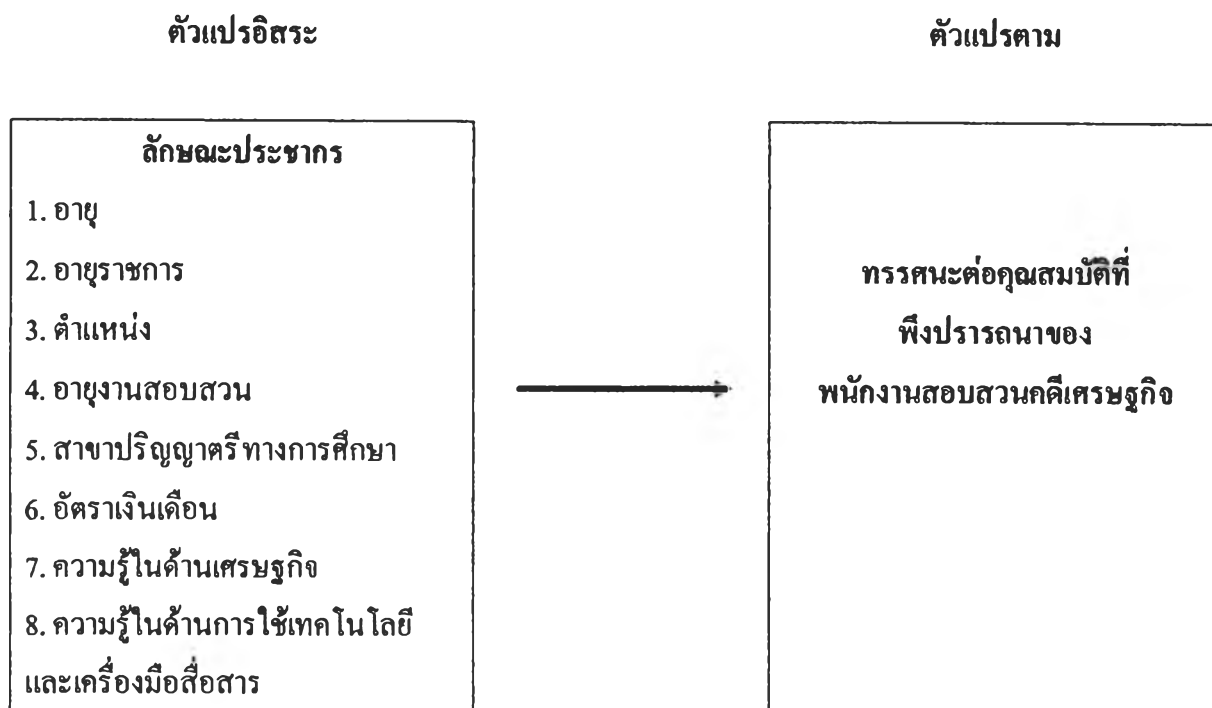
5. สาขาปริญญาตรีทางการศึกษาที่ได้รับ
6. อัตราเงินเดือน
7. ความรู้ในด้านเศรษฐกิจ
8. ความรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสาร

สมมติฐานในการวิจัย

จากกรอบแนวความคิดในการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปเพื่อกำหนดสมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

1. พนักงานสอบสวนที่มีอายุมากกว่า จะมีทัศนคติต่อคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจสูงกว่าพนักงานสอบสวนที่มีอายุน้อยกว่า
2. พนักงานสอบสวนที่มีอายุราชการมากกว่า จะมีทัศนคติต่อคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจสูงกว่าพนักงานสอบสวนที่มีอายุราชการน้อยกว่า
3. พนักงานสอบสวนที่มีตำแหน่งสูงกว่าจะมีทัศนคติต่อคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจสูงกว่าพนักงานสอบสวนที่มีตำแหน่งต่ำกว่า
4. พนักงานสอบสวนที่มีอายุงานสอบสวนมากกว่าจะมีทัศนคติต่อคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจสูงกว่าพนักงานสอบสวนที่มีอายุงานสอบสวนน้อยกว่า
5. พนักงานสอบสวนที่ได้รับสาขาปริญญาตรีทางการศึกษาด้านนิติศาสตร์จะมีทัศนคติต่อคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจสูงกว่าพนักงานสอบสวนที่ได้รับสาขาปริญญาตรีทางการศึกษาด้านอื่น
6. พนักงานสอบสวนที่มีอัตราเงินเดือนมากกว่า จะมีทัศนคติต่อคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจสูงกว่าพนักงานสอบสวนที่มีอัตราเงินเดือนต่ำกว่า
7. พนักงานสอบสวนที่มีความรู้ในด้านเศรษฐกิจมากกว่า จะมีทัศนคติต่อคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจสูงกว่าพนักงานสอบสวนที่มีความรู้ในด้านเศรษฐกิจน้อยกว่า
8. พนักงานสอบสวนที่มีความรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยี และเครื่องมือสื่อสารทันสมัยมากกว่าจะมีทัศนคติต่อคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจสูงกว่าพนักงานสอบสวนที่มีความรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสารทันสมัยน้อยกว่า

กรอบแนวคิดในการวิจัยคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจ

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ตัวแปรตาม คือ พรรษะต่อคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ในด้านการศึกษาอบรม, ประสิทธิภาพ, ความรับผิดชอบหน้าที่, บุคลิกภาพ, ความสามารถอื่นๆ, ความรู้ในด้านเศรษฐกิจและการใช้เทคโนโลยีเครื่องมือสื่อสาร

2. ตัวแปรอิสระ คือ อายุ, อายุราชการ, ตำแหน่ง, อายุงานสอบสวน, วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี, อัตราเงินเดือนปัจจุบัน, ความรู้ในด้านเศรษฐกิจและความรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสาร

นิยามตัวแปร

1. การสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้กระทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อที่จะเอาผู้กระทำผิดมาลงโทษ

2. พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าหน้าที่ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจ และหน้าที่ทำการสอบสวน ในที่นี้หมายถึงข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอบสวนในกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ

2.1 สารวัตรสอบสวน หมายถึง ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่ดำรงตำแหน่งสารวัตรสอบสวนในกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ และได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ตรวจสอบ และรับผิดชอบเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวนทั้งหมด และหมายรวมถึงสารวัตรสอบสวน (หัวหน้างาน) ซึ่งหมายถึง ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่ดำรงตำแหน่งสารวัตรสอบสวนในกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจและได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่หัวหน้างานสอบสวนมีหน้าที่ตรวจสอบและรับผิดชอบเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวนทั้งหมด

2.2 รองสารวัตร หมายถึง ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ที่ดำรงตำแหน่งรองสารวัตรสอบสวนในกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ และได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ตรวจสอบ และรับผิดชอบเฉพาะคดีที่ทำการสอบสวนด้วยตนเอง

3. คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หมายถึง คดีที่กรมตำรวจมอบหมายให้ทางกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ เป็นผู้ดำเนินการสืบสวน สอบสวนป้องกันปราบปราม และดำเนินคดี โดยมีข้อตกลงที่ว่า ต้องเป็นคดีที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

3.1 การกระทำความผิดทางอาญา เกี่ยวเนื่องกับภาษีอากรฝ่ายศุลกากร ฝ่ายสรรพากร ฝ่ายสรรพสามิต และการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องในเรื่องภาษีอากรดังกล่าว

3.2 การกระทำความผิดทางอาญา เกี่ยวกับการเงิน และการธนาคาร จะต้องเป็นคดีที่มีมูลค่าความเสียหายเกินกว่า 5 ล้านบาท หรือเป็นการกระทำในรูปขบวนการหรือครอบคลุมหลายพื้นที่ หรือเป็นคดีที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนเกินขีดความสามารถที่ตำรวจท้องที่จะดำเนินการได้ และเห็นว่าจะน่าจะเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ

3.3 การกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับ การค้าการพาณิชย์ การคุ้มครอง ผู้บริโภคและคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะต้องเป็นคดีที่มีมูลค่าความเสียหายเกินกว่า 5 ล้านบาท หรือเป็นการกระทำในรูปขบวนการหรือครอบคลุมหลายพื้นที่ หรือเป็นคดีที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนเกินขีดความสามารถตำรวจท้องที่จะดำเนินการได้ และเห็นว่าจะน่าจะเป็นประโยชน์ต่อทางราชการ

4. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หมายถึง การกระทำผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องทางด้านเศรษฐกิจและพาณิชย์ และรูปแบบของอาชญากรรมที่นอกจากจะก่อความเสียหายให้กับผู้เกี่ยวข้องโดยตรงแล้ว ยังอาจมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของสังคมส่วนรวม

5. คุณสมบัติที่พึงปรารถนาของผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน หมายถึง คุณลักษณะที่ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องมี ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 7 ด้าน คือ

5.1 ด้านการศึกษาอบรม หมายถึง ความรู้ของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องมีเพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการสอบสวนดำเนินไปด้วยดี อัน ได้แก่ ความรู้ทางด้านกฎหมาย ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการปฏิบัติในการสอบสวน การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับปัญหา กระบวนยุติธรรม และกฎหมายตลอดจนการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคำพิพากษา คำฟ้อง และไม่ฟ้องของพนักงานอัยการรวมทั้งการนำวิทยาการต่าง ๆ มาใช้ในการสอบสวน

5.2 ด้านประสบการณ์ หมายถึง ความสามารถของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนในการฝึกปฏิบัติงานด้านการสอบสวน การทำสำนวนการสอบสวน การวางรูปคดีในการสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐานในการสอบสวน ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ความสามารถในการสังเกต อ่านจิตใจ อ่านปฏิริยาต่าง ๆ ของผู้ถูกสอบสวน

5.3 ด้านความรับผิดชอบหน้าที่ หมายถึง การดำเนินการของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนเกี่ยวกับ การตรวจสอบ การดำเนินการ และการเก็บรวบรวมสถิติข้อมูลเกี่ยวกับการสอบสวน และดำเนินคดีการเป็นนครตรงต่อเวลาความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ การให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่มาเป็นพยานในคดี

5.4 ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของผู้ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนความเชื่อมั่นในตัวเอง การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน การการตัดสินใจส่วนที่เกี่ยวกับคดีด้วยความเป็นกลาง

5.5 ด้านความสามารถอื่น ๆ หมายถึง ความสามารถของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนในเรื่องอื่น ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนได้ผลดียิ่งขึ้น เช่น ความสามารถในการใช้อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ความสามารถในการทำงานประสานกับกลุ่มอื่นในสถานการณ์

5.6 ความรู้ในด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความรู้และความสามารถของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในด้านสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยและต่างประเทศในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม ในด้านสภาพการเมืองของประเทศไทยและการติดตามข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจ จากวิทยุ, โทรทัศน์, หนังสือพิมพ์

5.7 ความรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยี และเครื่องมือสื่อสาร หมายถึง การใช้และความสามารถในการแก้ไขเครื่องมือสื่อสารที่จำเป็นในการสอบสวน ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ วิทยุติดตามตัว, โทรศัพท์มือถือ, เครื่องตรวจธนบัตรปลอม เป็นต้น

6. อายุ หมายถึง อายุเต็มบริบูรณ์ของข้าราชการตำรวจกองบังคับการ สืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจที่ปฏิบัติงานด้านการสอบสวนคดีเศรษฐกิจพนักงานสอบสวน ในปีที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พนักงานสอบสวนที่มีอายุระหว่าง 20 - 29 ปี ถือว่ามีอายุน้อย และพนักงานสอบสวนที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปี ขึ้นไป ถือว่ามีอายุมาก

7. ตำแหน่ง หมายถึง ตำแหน่งต่าง ๆ ตามสายงานของแต่ละงานในแต่ละหน่วยและข้าราชการตำรวจในกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ได้แก่ ตำแหน่งรองสารวัตร(ในกรณีวิจัยนี้ถือว่าเป็นตำแหน่งต่ำ) และตำแหน่งสารวัตรสอบสวนรวมทั้งสารวัตรสอบสวน(ทำหน้าที่หัวหน้างานสอบสวน) ในกรณีวิจัยนี้ถือว่าเป็นตำแหน่งสูง

8. อายุราชการ หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่ได้รับการแต่งตั้งให้รับราชการตำรวจที่มีศรัทธาร้อยตำรวจตรีถึงปีที่ทำการศึกษาวิจัยโดย พนักงานสอบสวนที่มีอายุราชการ 0 - 10 ปี ถือว่ามีอายุราชการน้อย และพนักงานสอบสวนที่มีอายุราชการมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป ถือว่ามีอายุราชการมาก

9. อายุงานสอบสวน หมายถึง ระยะเวลาที่นับตั้งแต่ข้าราชการตำรวจผู้นั้น และปฏิบัติงานด้านการสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอายุงานสอบสวนน้อย(0-7 ปี) และกลุ่มอายุงานสอบสวนมาก(มากกว่า 7 ปี ขึ้นไป)

10. อัตราเงินเดือน หมายถึง เงินเดือนที่พนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ได้รับตามตำแหน่งหน้าที่ในแต่ละเดือน ในปัจจุบัน โดยพนักงานสอบสวนที่มีอัตราเงินเดือน 6,000 - 9,000 บาท ถือว่ามีอัตราเงินเดือนต่ำกว่า และพนักงานสอบสวนที่มีอัตราเงินเดือน ตั้งแต่ 9,001 บาท ขึ้นไป ถือว่ามีอัตราเงินเดือนสูง

11. สาขาปริญญาทางการศึกษา หมายถึง สาขาปริญญาตรีทางการศึกษาระดับปริญญาตรีของพนักงานสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ได้แก่ สาขารัฐประศาสนศาสตร์(โรงเรียนนายร้อยตำรวจ), นิติศาสตร์, รัฐศาสตร์